

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо посилення державного фінансового контролю: проект Закону України від 19 лист. 2021 року № 6331. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/> (дата звернення: 24.11.2021).
2. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 груд. 2015 року № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 24.11.2021).
3. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо посилення державного фінансового контролю: пояснювальна записка до проекту Закону України від 19 лист. 2021 року. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2> (дата звернення: 24.11.2021).

УДК 343.37:336.7

Амбарчян Маргарита Самвелівна,
*к.е.н, доцент, доцент кафедри
податкового менеджменту та фінансового моніторингу,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна*

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ: ДОСЛІДЖЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ

Фінансовий моніторинг є сукупністю заходів, спрямованих на збір, обробку та систематизацію інформації щодо фінансових операцій, які можуть бути потенційно пов'язані з відмиванням коштів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму, розповсюдженням зброї масового знищення. Фінансовий моніторинг є функціональним обов'язком суб'єктів первинного фінансового моніторингу (банків, інших фінансових установ, нотаріусів, агенцій нерухомості, біржових брокерів тощо) та суб'єктів державного фінансового моніторингу (зокрема, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства юстиції України, Державної служби фінансового моніторингу України).

Суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані виявляти порогові та підозрілі фінансові операції своїх клієнтів та інформувати щодо них Державну службу фінансового моніторингу та відповідні правоохоронні органи України. Суб'єкти державного фінансового моніторингу здійснюють регулювання і нагляд за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Державна служба фінансового моніторингу України, як спеціально уповноважений орган, крім типових для такої служби функцій, здійснює нагляд за іншими фінансовими злочинами – ухиленням від сплати податків, розкраданням коштів бюджетних установ та державних підприємств, відмиванням коштів від корупційних діянь [1].

Відповідно до класифікації, запропонованої німецькими дослідниками Ф. Шнайдером та Д. Енсте, «тіньова» економіка поділяється на економіку

домашніх господарств, неформальну (самозайнятість), нелегальну (господарська діяльність без взяття на податковий облік) та кримінальну (організована злочинність) економіки [2]. У 2019 р., за даними Міністерства економіки України, обсяг «тіньової» економіки України складав 846 млрд грн, або близько 30% обсягу ВВП країни [3]. Значну частку «тіньової» економіки України становлять саме кримінальна та нелегальна діяльності: у 2019 р. сума коштів, заблокованих Держфінмоніторингом від операцій, пов'язаних із фінансуванням тероризму, відмиванням доходів від корупційних діянь, розкраданням бюджетних коштів, ухиленням від сплати податків, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом становила 92,2 млрд грн [4]. Високий рівень «тінізації» національної економіки може бути підґрунтям для висновку про високу вразливість державних інституцій перед внутрішніми та зовнішніми економічними, геополітичними, епідемічними і кліматичними загрозами.

Сучасні дослідження іноземних авторів з проблематики відмивання незаконних доходів висвітлюють широкий спектр методів такої діяльності, а саме використання закордонних юрисдикцій резидентами ЄС, здійснення фіктивних витрат шляхом інвестування у криптовалюту, використання особистих паспортних даних сторонніх осіб для приховування кінцевих бенефіціарів бізнесу. Зокрема, підкреслюється тенденція швидкого пристосування зловмисників до нових обмежувальних заходів контролюючих органів [5-11]. В українських джерелах питання відмивання коштів розглядається переважно в контексті використання офшорних зон для сплати податків в іноземних юрисдикціях за низькими ставками.

У 2017-2021 р.р. методологічні та організаційні засади протидії відмиванню коштів, одержаних незаконним шляхом, фінансуванню тероризму та ухиленню від сплати податків були предметом багатовекторних наукових досліджень на глобальному, регіональному та національному рівнях. У працях науковців Західної Європи та Близького Сходу ретельно розглянуті найпоширеніші методи відмивання коштів та фінансування тероризму через фінансові установи та благодійні організації. Наприклад, Ф. Тейхманом систематизовано такі найпопулярніші способи: використання підставних осіб для ідентифікації бенефіціарного власника; залучення офшорних банків; залучення легальної фірми, що виконує як законні, так і незаконні операції; фіктивні судові позови; використання депозитних комірок в банках [5]. Ф. Муррар та Х. Баракат оцінюють рівень виконання рекомендацій FATF та ступінь їхнього узгодження з національним законодавством [6]. Р. Вогт піддає сумніву ефективність деяких процедур, які запроваджуються урядами країн та регіональними організаціями з фінансового моніторингу, для боротьби із відмиванням коштів [7]. Учені наголошують на особливій привабливості криптовалют для фінансування тероризму та відмивання коштів, зважаючи на суттєві прогалини у регулюючих заходах щодо застосування таких активів у країнах Європи [8, 9].

Водночас, науковці вважають, що відповідальність за подальшу «детінізацію» національних економік, поряд з органами виконавчої влади,

мають нести і громадяни, які часто виправдовують ухилення від сплати податків та використовують сумнівні фінансові організації для таких цілей [10]. Г. Гарсія та інші проаналізували тенденцію до ухилення від оподаткування у більшості країн Європи (включно з Україною) шляхом оцінки щільності зв'язку між рівнем сплати податків та схильністю населення цих країн виправдовувати ухилення від оподаткування [11].

В українському науковому просторі особлива увага привертається дослідженню феномену «відмивання коштів» з філософської та кримінологічної точок зору. О. Є. Користін та інші узагальнюють прогалини національного механізму протидії відмиванню незаконних коштів на основі результатів анкетування співробітників правоохоронних органів [12]. С. Вітвіцький та інші наголошують на необхідності фундаментальних змін у підходах до протидії відмиванню грошей в Україні, які мають полягати не тільки в ефективнішому виявленні злочинних схем, а й у застосуванні реальних покарань до порушників [13].

Здійснений огляд наукових досліджень у сфері фінансового моніторингу підтверджує необхідність подальшого вивчення іноземного і вітчизняного досвіду виявлення сумнівних операцій, які здійснюються клієнтами суб'єктів первинного фінансового моніторингу, та розробки аналітичного інструментарію фінансового моніторингу для виявлення схем відмивання незаконних доходів і уникнення від сплати податків в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019р. № 361-IX. Дата оновлення: 10.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 08.11.2021).
2. Schneider F., Enste D. H. *The Shadow Economy. An International Survey*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
3. Дослідження тіньової економіки в Україні: майже чверть ВВП – або 846 млрд гривень – перебуває в тіні. Міністерство економіки України : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/GTwDW5D> (дата звернення: 08.11.2021).
4. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України. Державна служба фінансового моніторингу України : веб-сайт. URL: <https://fju.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2019ua.pdf> (дата звернення: 08.11.2021).
5. Teichmann F. M. Recent trends in money laundering and terrorism financing. *Journal of Financial Regulation and Compliance*. 2019. № 27(1). URL: <https://ideas.repec.org/a/eme/jfrcpp/jfrc-03-2018-0042.html> (дата звернення: 08.11.2021).
6. Murrar F., Barakat Kh. Role of FATF in spearheading AML and CFT. *Journal of Money Laundering Control*. 2019. № 10. URL: https://www.researchgate.net/publication/342435327_Role_of_FATF_in_spearheading_AML_and_CFT (дата звернення: 08.11.2021).
7. Vogt R. Reputations and the fight against tax evasion: EU pressure and Asian financial centers. *International Affairs*. 2019. №2. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/ia_iiz017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/ia_iiz017%20(1).pdf) (дата звернення: 08.11.2021).
8. Teichmann F. M., Futter A. Financing terrorism through cryptocurrencies – a danger for Europe? *Journal of Money Laundering Control*. 2018. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/JMLC-06-2017-0024%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/JMLC-06-2017-0024%20(1).pdf) (дата звернення: 08.11.2021).
9. Buttigieg C. P., Efthymiopoulos Ch., Attard A., Cuyle S. *Anti-money laundering regulation*

of crypto assets in Europe's smallest member state. *Law and Financial Markets Review*. 2019. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/17521440.2019.1663996.pdf (дата звернення: 08.11.2021).

10. Rose K. J. The problem of regulating the easy way out – EU money laundering regulation. *Journal of Money Laundering Control*. 2019. № 22(4). URL: file:///C:/Users/user/Downloads/jmlc-03-2019-0022.pdf (дата звернення: 08.11.2021).

11. García G. A., Azorín J. D. B., de la Vega M. del M. S. Tax evasion in Europe: an analysis based on spatial dependence. *Social Science Quarterly*. 2017. №2. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/ssqu.12382.pdf (дата звернення: 08.11.2021).

12. Korystin O. Y., Nekrasov V. A., Krivolapchuk V. O., Sviridyuk N. P. The phenomenology of money laundering in Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2019. №2(29). P. 374–382.

13. Vitvitskiy S. S., Kurakin O. N., Pokataev P. S., Skriabin O. M., Sanakoiev D. B. Formation of a new paradigm of anti-money laundering: the experience of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. №19(1). P. 354-363.

УДК 336.1:352; 658.1

Багацька Катерина Володимирівна

*к.е.н., доцент, докторант кафедри економіки та фінансів підприємства
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна*

ОЦІНКА ФІНАНСОВО-МАЙНОВОГО СТАНУ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Комунальне господарство територіальних громад України виступає невід'ємною системою життєзабезпечення і підтримки існування. Відповідно утримання цього господарства може потребувати фінансової підтримки з місцевого бюджету. Проте діяльність більшості підприємств – суб'єктів комунального господарства потенційно здатна бути прибутковою, а окремі комунальні підприємства навіть можуть виступати не реципієнтами, а донорами місцевого бюджету.

Бюджетна децентралізація надала змогу місцевій владі підтримувати підпорядковані їй Комунальні підприємства (КП) фінансово, і разом з цим актуалізувалась потреба в удосконаленні методології аналізу фінансово-майнового стану комунальних підприємств для власників в особі профільних відділів або департаментів міських адміністрацій чи виконавчих комітетів рад. Вивчення аналітичних частин аудиторських висновків щодо різних КП [1] або аналітичних звітів щодо фінансового стану КП, призвело до висновку, що аналітики при проведенні такої оцінки користуються тими ж підходами, що і до підприємств приватного сектору, і часто не враховують специфіку фінансових відносин КП з міським бюджетом, яка має суттєвий вплив на фінансову звітність комунального підприємства. І виходить, що для комунальних підприємств ідентична з приватним сектором звітність по формі, за деякими статтями відрізняється по суті, що може призвести до викривлених висновків.